

Čtrnáct dekad Prahy 7

30.10.2024 - | Městská část Praha 7

1832

První fabrika v Holešovicích

V roce 1832 je zřízen první průmyslový závod na území dnešní Prahy 7 – kartounka, kterou založil podnikatel Leopold Dormitzer. Továrna se zabývala výrobou kartounu – hrubé tkaniny s potiskem. Pro tuto výrobu bylo potřeba velké množství vody, čemuž odpovídala i poloha továrny – areál se rozkládal v oblasti Zátor poblíž dnešní Partyzánské ulice. V roce 1844 měla kartounka už 500 zaměstnanců, v této době také do firmy vstupuje jako společník Bedřich Kubinzky (1814–1888), který se později stal jediným majitelem. Dlouhá existence továrny skončila až v roce 1975, kdy byla, už jako součást státního podniku Tiba, uzavřena.

1838

Bubny a Letná pro Richtera

Statek Bubny a pozemky na Letné kupuje v roce 1838 od dědiců předchozího majitele Jakuba Wimmera c. k. zemský rada Karel Emanuel Richter. O dvě desítky let později prodává Richter část svého zdejšího majetku pražské obci, jedná se zejména o pozemky, na kterých bývaly kdysi vinice a později sady, dnes známé jako Letenské. I v době, kdy už bubenský statek dávno neexistoval, některé zdejší pozemky stále vlastnila rodina Richterových. Právě její členové také darovali část pozemků nutných pro stavbu kostela sv. Antonína.

1850

Příjezd železného oře

V roce 1850 byl poprvé na území budoucí Prahy 7 k vidění jedoucí vlak. Po dobudování Negrelliho viaduktu sem vedly koleje Severní státní dráhy – trasy z Olomouce přes Prahu do Děčína. Ještě větší význam pro budoucí čtvrť mělo vybudování bubenského nádraží v roce 1868, kdy byla navíc dostavěna spojka Buštěhradské dráhy na nádraží Praha-střed (dnes Masarykovo) vedoucí právě přes Bubny. Železnice a zdejší nádraží měla obrovský vliv na rozvoj průmyslu, právě odsud vedly vlečky do holešovické plynárny, jatek či přístavu. S železnicí souvisela i existence velké továrny na výrobu vozů – vagonky, která fungovala v Bubenské ulici, nebo železničních dílen v areálu bubenského nádraží.

1863

Vybudování Letenského zámečku

V roce 1863 nechala pražská obec postavit v sadech na Letné (později pojmenovaných sady Korunního prince Rudolfa) podle návrhu architekta Vojtěcha Ignáce Ullmanna výletní restauraci inspirovanou středomořskými novorenesančními vilami. Restauraci se zahradou pak magistrát pronajímal různým provozovatelům. Název Letenský zámeček se začal používat až po druhé světové válce. Za socialismu byla restaurace, podobně jako dnes, považována za lepší podnik, čemuž odpovídalo i zařazení do II. cenové skupiny (zahrada pak do III. skupiny). Průvodce pražským pohostinstvím z roku 1982 uvádí jako speciality podniku moskevskou roštěnou a řízek „Tereza“.

1868

Založení spolku Občanská beseda

Liberalizace rakouské společnosti po vydání říjnového diplomu v roce 1860 se projevila mimo jiné vznikem spolků s nejrůznějším zaměřením. Praha 7 samozřejmě nezůstala pozadu, jedním z prvních

spolků byla právě Občanská beseda, založená v roce 1868. Nejprve byl tento spolek zaměřen spíše na vzdělávání a osvětu, v roce 1887 se jeho stanovy změnilly a stal se spolkem politickým a de facto suploval roli politické strany. Více než tři desítky let (1894–1930) stál v jeho čele holešovický stavitel a významný komunální politik Jan Seifert, který dokonce na počátku 20. století zastával funkci náměstka pražského primátora.

Dokončení mostu císaře Františka Josefa I.

Důležitým impulzem pro rozvoj Prahy 7 bylo spojení s Prahou prostřednictvím mostu Císaře Františka Josefa I., který byl uveden do provozu v roce 1868. Iniciátorem stavby tohoto přemostění byl primátor Václav Bělský, který jej prosadil i přes odpor mnoha členů vedení Prahy i odborné veřejnosti. Kontroverze vzbuzovalo zejména technické řešení mostu, totiž visutá konstrukce, kterou navíc navrhli nepříliš zkušení angličtí architekti. Most prošel během své existence několika generálními opravami a definitivně byl odstraněn až po druhé světové válce a nahrazen novou konstrukcí – dodnes používaným Štefánikovým mostem.

1872

Vznik továrny Umrath

V Bubnech na rohu ulic Rudolfova a Bělského založil německý podnikatel, rodák z Hausachu v Bádensku Karel Umrath firmu na výrobu zemědělských strojů. Do Prahy přišel Umrath s rodiči jako desetiletý v roce 1856, už ve dvaceti letech byl úspěšným obchodníkem s hnojivý. Strojírně, založené v roce 1872, se dařilo a areál společnosti se postupně rozšiřoval. Zakladatel firmy Karel Umrath zemřel v březnu 1895, firmu zdědil jeho jediný syn Vilém. Po první světové válce firma fúzovala se společností Melichar z Brandýsa nad Labem. Tovární areál nakonec na počátku dvacátých let koupila firma Pražské vzorkové veletrhy, která zde zřídila tzv. Nové výstaviště, někdy také nazývané Radiotrh.

1883

Vyjáďte se!

Už od konce sedmdesátých let 19. století probíhala mezi představiteli Prahy a Holešovic-Bubně jednání o možném spojení obou obcí. Vyjednávači postupně narazili na několik problematických bodů, například výši některých daní – činžovní nebo potravní (tzv. akcíz). Nakonec došlo k rozhodnutí uspořádat v Holešovicích-Bubnech o otázce připojení referendum. Podle tehdejších regulí měla volební právo, potažmo právo vyjádřit se v referendu, pouhá cca desetina obyvatel Holešovic-Bubně. Plebiscit byla naplánován na 23. června 1883, zastánci připojení jasně dominovali, ovšem kvůli nízké účasti nebyl výsledek hlasování závazný.

1884

Tramvají do Stromovky

V létě 1884 byly položeny první tramvajové koleje na území Prahy 7. Tramvaj, tehdy ještě poháněná zvířecí, tedy koňskou silou, jezdila z tehdejšího Josefského náměstí (dnes náměstí Republiky) přes most Císaře Františka Josefa I. k bubenské továrně Martinka (stávala na rohu ulic Dukelských hrdinů a Veletržní). Trasa samozřejmě nebyla zvolena náhodně, soukromý provozovatel trati očekával zájem cestujících mířících do oblíbeného výletního místa – Stromovky. První elektrickou tramvaj v Praze 7 představil František Křížík v roce 1891. Její trasa vedla z Letenských sadů ke vchodu do Stromovky, tato trať měla spíše propagační charakter, z hlediska přepravy osob byl její význam marginální a není divu, že už v roce 1901 zanikla. Uvedený první úsek z centra města ke Královské oboře byl elektrifikován už v režii hlavního města v roce 1898.

První moderní škola v Holešovicích-Bubnech

V září 1884 čekala na holešovické děti zbrusu nová školní budova, konkrétně v Jablonského ulici. Moderní vzdělávací ústav potřebovalo pražské předměstí jako sůl, vzhledem k nedostačujícím a

hlavně nevyhovujícím prostorám, kde se do té doby zdejší děti učily. Budova rozdělená na chlapeckou a dívčí část měla pojmut dohromady až 1300 dětí. Autorem návrhu budovy byl architekt Josef Srdínko, stavbu provedla firma smíchovského starosty Aloise Elhenického. Stavba školy byla poslední velkou investicí samostatné obce Holešovice-Bubny.

Připojení Holešovic-Bubnů k Praze a vznik Prahy 7

Událostmi nabitý rok 1884 vyvrcholil 18. listopadu, kdy byl vydán a císařem podepsán zemský zákon, kterým se spojené obce Holešovice-Bubny staly součástí královského hlavního města Prahy jako jeho sedmá část. Byl tak završen poměrně komplikovaný, několik let trvající proces vyjednávání mezi Prahou a připojovanými obcemi. Podmínky připojení upravovala smlouva uzavřená mezi oběma subjekty – stanovila například, že veškerá aktiva i pasiva spojených obcí přejdou do portfolia Prahy, a také garantovala obyvatelům Holešovic-Bubnů stejná práva a rovný přístup ke službám poskytovaným městem.

1888

Plyn pro Prahu

Prvním významným projektem realizovaným pražskou samosprávou v nově připojené čtvrti byla obecní plynárna zkolaudovaná koncem roku 1888. Rozsáhlý areál vyrostl podél Jeronýmovy ulice (dnes Argentinská). Poloha poblíž nádraží Bubny umožňovala prostřednictvím vlečky dopravu uhlí, tedy základní suroviny pro výrobu plynu. Kapacita provozu byla 12 milionů m³ ročně, do otevření nové plynárny v Michli se jednalo o největší plynárnu v Praze. Po úplnost nutno dodat, že šlo v pořadí již o druhou plynárnu v Holešovicích, první, podstatně menší otevřela samostatná obec Holešovice-Bubny již v roce 1873 mezi dnešními ulicemi U Výstaviště a Za Elektrárnou.

1890

Zaplavená Praha

Řeka Vltava sice přinášela Pražanům od nepaměti užitek, ovšem tu a tam jim ukázala i svou méně vlídnou tvář, zejména v podobě povodní. Jednou z nich byla i velká voda, která město postihla na počátku září 1890. Symbolem těchto záplav se stal pobořený Karlův most, dva z jeho pilířů nevydržely nápor vody a zřítily se do rozbourené řeky. Velká voda samozřejmě zasáhla i Prahu 7 – v ohrožení se ocitly domky chudiny na ostrově Štvanice nebo oblast Zátor. Zaplavena byla i Stromovka, poničeno bylo tehdy budované Výstaviště. Pro představu – během povodně v roce 1890 řeka kulminovala na průtoku 3970 m³/s, v roce 2002 bylo maximum průtoku 5170 m³/s.

1891

Jubilejní výstava

V polovině května 1891 se otevřely brány Jubilejní zemské výstavy, která se konala na nově vybudovaném Výstavišti v Královské oboře. Mimořádně úspěšná akce měla za cíl prezentovat vysokou úroveň českého národa ve všech oblastech lidské činnosti – průmyslu, kultuře, vzdělávání a dalších. Do poloviny října si na Výstaviště našlo cestu více než dva a půl milionu návštěvníků z celých Čech i ciziny a výstavou žila doslova celá země. Její úspěch také otevřel cestu ke konání dalších celonárodních výstav na přelomu 19. a 20. století, v letech 1895 (Národopisná výstava), 1898 (Výstava architektury a inženýrství) a 1908 (Jubilejní výstava architektury a inženýrství). Památkou na konání výstavy je také jedna z dominant Prahy 7 – Průmyslový palác.

1895

Továrna na maso

Dalším velkým projektem celopražského významu na území Prahy 7 byla Ústřední jatka hlavního města Prahy, která byla uvedena do provozu 1. července 1895. Idea představitelů města vystavět a provozovat moderní, hygienicky nezávadnou porážku dobytka a také dostat pod kontrolu zpracování masa byla mnohem starší. Pozemky na stavbu jatek město Praha zakoupilo již v druhé polovině sedmdesátých let 19. století. Z mnoha důvodů se ke stavbě rozlehlého areálu podle návrhu

městského architekta Josefa Srdínka přistoupilo až v roce 1893. Areál i provoz jatek prošel několikrát rekonstrukcí, oproti původním plánům fungoval mnohem déle – až do počátku osmdesátých let 20. století.

1898

Výstava architektury a inženýrství

Výstava konaná v létě 1898 byla sice divácky mnohem méně úspěšná než předcházející akce na Výstavišti, tedy Jubilejní (1891) a Národopisná výstava (1895), přesto se zapsala do dějin (nejen) Prahy 7. Právě pro tuto výstavu vytvořil talentovaný malíř Luděk Marold s kolegy panorama bitvy u Lipan. Toto mimořádné dílo si lze na Výstavišti (byť už ne v původním pavilonu) prohlédnout stále. Na Výstavišti stál i poměrně skromný pavilon nazvaný Český kinematograf, ve kterém promítal „pohyblivé obrazy“ průkopník českého filmu Jan Kříženecký. Některé z uváděných snímků – například grotesku a jeden z prvních českých hraných filmů Výstavní párkař a lepič plakátů – natočil Kříženecký přímo na Výstavišti.

1901

Návštěva císaře v Praze 7

V červnu 1901 poctil svou návštěvou českou metropoli císař František Josef I. Část svého programu strávil na území Prahy 7. Odpoledne 14. června se panovník vydal na návštěvu tehdy nové holešovické elektrárny, vybudované v letech 1897–1900. Trasu císařova přesunu z Bubenče přes Stromovku do elektrárny lemovaly zástupy lidí, fasády domů byly slavnostně dekorovány. V elektrárně císaře zaujaly především výkonné stroje v centrální hale. Exkurzi zakončil podpisem do pamětní knihy. Program návštěvy pak pokračoval prohlídkou kanalizační stoky pod Letnou následovanou setkáním s vybranými osobnostmi v akademii hraběte Straky (dnes sídlo Úřadu vlády). Tato návštěva nebyla první šancí pro obyvatele Prahy 7 vidět svého vládce – císař se zde objevil například již v roce 1866, kdy si prohlížel rozestavěný most nesoucí později jeho jméno, nebo v roce 1891, kdy zhlédl expozice Jubilejní výstavy.

1902

Za divadlem do Holešovic

Hrou Václava Štěcha Třetí zvonění byl 12. června 1902 slavnostně zahájen provoz první stálé divadelní scény v Praze 7 – divadla Urania. Divadlo se nacházelo v rozlehlé zahradě Prvního měšťanského pivovaru a budova sem byla přesunuta z bubenečského Výstaviště, kde byla postavena podle návrhu architekta Osvalda Polívky pro Výstavu architektury a inženýrství v roce 1902. Divadlo neslo přídomek „lidové“, čemuž odpovídal i repertoár – uváděly se zde zejména komedie a operety, tedy lehčí, komerční žánry. Divadlo fungovalo až do roku 1946, kdy rukou žháře vyhořelo.

1905

Symbol Holešovic odchází

Dne 10. října 1905 umírá ve svém domě v Holešovicích člen mnoha zdejších spolků, nestor zdejší komunální politiky, dlouholetý a zároveň poslední starosta spojených obcí Holešovice-Bubny Josef Bukovský (1817–1905). Pocházel z rozvětvené rodiny Bukovských, která je doložena v Holešovicích už v 17. století. Výraznou měrou se zasadil o spojení Holešovic-Bubnů, inicioval vznik regulačního plánu pro oblast dolních Holešovic, prosadil stavbu první moderní školy na předměstí apod. V této souvislosti je nutné zmínit i další, dávno zapomenuté osobnosti holešovicko-bubenské komunální politiky, které se zasloužily nejen o rozvoj obou obcí, ale i o relativně hladký proces připojení k Praze – za všechny například Antonína Hoffmanna (1846–1913) nebo Čenka Bureše (1833–1916).

1906

Tužme se!

V září 1906 završili holešovičtí sokolové dvě dekády trvající úsilí o důstojné místo pro své aktivity, ve Strojnické ulici totiž slavnostně otevřeli svou vlastní sokolovnu. Jednalo se bezesporu o jeden z

nejvýznamnějších milníků v dějinách jednoty založené již v roce 1884. Kromě vlastního tělocvičného sálu se v budově nacházely i přednášková a zasedací místnost, v suterénu pak hostinec. Budovu navrhl a vystavěl holešovický stavitel Josef Vaňha, jinak též člen zdejší sokolské jednoty.

1907

První derby pražských „S“ na Letné

Historicky druhé a první derby velkých rivalů SK Slavia a AC Sparta na Letné se odehrálo 13. října 1907 na slávistickém stadionu na Letenské pláni. Oba rivalové se rozešli smírně 2:2, o měsíc později odehráli odvetu, ve které slávisté doslova rozdrtili sparťany v poměru 9:1. Každopádně v této době už byla Letná skutečnou mekkou českého sportu. Hrál se zde fotbal (kromě obou „S“ zde měl hřiště i klub pražských Němců DFC), tenis, konaly se zde atletické závody. Slavia nakonec Letnou po druhé světové válce vyměnila za Vršovice, proto je dnes jako letenský klub vnímána pouze Sparta.

1908

Rodí se nový chrám

Koncem října 1908 proběhlo slavnostní svěcení základního kamene nového kostela v Holešovicích-Bubnech za účasti tehdejšího místodržitele Karla hraběte Coudenhove nebo arcibiskupa Lva Skrbenského z Hříště. Stavba nového kostela v Praze 7 byla tématem již od osmdesátých let 19. století, kdy bylo zřejmé, že malý kostelík sv. Klimenta už nedostačuje počtu věřících v bouřlivě se rozvíjející čtvrti. Už v roce 1886 je založen Spolek pro vystavění jubilejního chrámu v Holešovicích, který má za cíl nashromáždit dostatečné množství financí na stavbu svatostánku. Po mnohých peripetiích, zapříčiněných zejména právě nedostatkem peněz, byl kostel dokončen a vysvěcen v létě 1914.

Pokračování v některém z příštích čísel.

<https://www.praha7.cz/ctrnact-dekad-prahy-7>